

'GAZETECİ'Yİ BAŞTAN ÇIKARMANIN YOLU

Kadri GÜRSEL

Milliyet Gazetesi köşe yazarı

Ben işinde eskimeye yüz tutmuş bir gazeteciyim.

Öteden beri ilgi alanlarım, içi dışına çıkmış Türk politikası, yalnız ülkemizin güvenliği, memleketin insanını bölen ve çatıştıran kimlik sorunları ve devletimizin buna tepkisi, dünyanın ve bölgenin halleri olmuştur.

Bir de son yıllarda özgürlüklerimizle daha fazla ilgileniyorum.

Keyiften değil, mecburiyetten...

Gazetecilik yaparken -yukarıda değindiğim- bütün bu merak ve alakaların hakkını vermek adına sarf ettiğim gayret sonucunda, üniversitelerde daha çok zaman geçirir, hocalarla daha çok teşrik-i mesaide bulunur oldum.

Onların da dikkatini bir biçimde çekmiş olmalıyım ki beni düzenledikleri bilimsel toplantılara ziyadesiyle davet etmeye başladılar; aktif katılımcı ve konuşmacı olarak... Hocalarla, yurtiçi ve yurtdışı seyahatlerine çıktım, kürsü ve sofa paylaştım.

Hocalar; siyaset bilimcileri, uluslararası ilişkilerciler, sosyologlar ve hatta iletişimciler.

Ben ilgi alanlarımın haberini, yorumunu yapıyorum, perspektifler oluşturmaya çalışıyorum; onlar ilgi alanlarımın bilimini yapıyorlar. Aynı sahalarda farklı amaçlarla dolaşıyoruz. Sadece amaçlarımız değil, düşünce ve hareket tarzımız da farklı.

Benzemezleriz biz. Hani “farklı gezegenlerden” derler ya, Venüs’ten, Mars’tan... Öyleyiz.

Başka dünyalardanız ama çoğu zaman birbirimiz için çok faydalı olabiliyoruz. Gazeteci, bilim adamından isterse çok şey öğrenebilir, hayli ‘iş’ çıkarabilir. Bilim adamı da gazeteciden epey malzeme edinebilir. İlham verici tüyolar, faydalı duyular, ham bilgiler, gözlemler, ilginç bakış açıları, vesaire...

Çünkü biz her yere girer çıkarız, hem de herkesin girip çıkamayacağı yerlere... Herkesle konuşuruz, dünyanın her yerine gideriz. Kulağımıza çok laf çalınır. Dünyanın en ilginç insanlarıyla tanışır, dünyanın en müstesna anlarına tanık oluruz. Bizimkisi hakkı verilerek, doğru dürüst yapıldığında dünyanın en keyifli ve en heyecanlı işidir.

Bu arada gözlemciyiz tabii. Kaçınılmaz olarak her yerde, her saat, her biçimde etrafımızda

olan biteni, durumları, insanları izliyor ve gözlemliyoruz. Bu aslında işimizin bir parçası ama zamanla ‘mesleki deformasyon’ halini alıyor. Gözümüz açıksa, yani uyumuyorsak, nerede olursak olalım, ilgili, ilgisiz, ister istemez gözlemliyoruz; farkında olmadan kaydediyoruz. Bir ‘motor refleks’ gibi... Sonra kaydettiklerimiz kendiliğinden izlenime, izlenimler düşünceye, düşünceler görüşe dönüşüyor. Ve sonra bunları mukayese ediyoruz.

Ve bu konferanslarda, seminerlerde, yuvarlak masa toplantılarında, seyahatlerde dinleyerek, yazdıklarını okuyarak, hocaların kendilerini nasıl ifade ettiklerini gözlemek ve bunlardan hareketle onlar hakkında görüşler oluşturmak için bol imkanım oldu.

Sonra bunları, iyi tanıdığımı sandığım ‘gazeteciler’ denen toplulukla ve daha genel manada gazeteciliğin tarzlarıyla mukayese ettim.

Her iki kesim hakkında yaptığım ampirik gözlemlerin sonuçlarını kıyaslayınca, gazetecilerle hocaların ne kadar ayrı dünyalarda yaşadıklarını bir kez daha anlıyorum.

Birbirimize baş aşağı bakıyoruz, tersten görüyoruz.

Şöyle oluyor:

Gazeteci ne diyecekse, nereye işaret edecekse bunu en başında söylüyor. Ve diyeceklerinin neredeyse tamamını bir metnin giriş paragrafında özetleyiveriyor.

Bilim adamı ise ne diyecekse, onu söylediklerinin en sonuna saklıyor.

Gazeteci için en iyi metin, en kısa yazılmış, en özlü ifade edilmiş olanı.

Hoca için en kötüsü en kısa olanı. Hakkı verilerek uzatılmış bir makale, uzunluğu nispetinde ‘iyi’ oluyor.

Gazeteci için ortalama okur tarafından kolayca anlaşılacak bir övünç kaynağı. Gazete dilinin kelime hazinesi bu yüzden mahduttur ve maalesef öyle olmalıdır. Çünkü gazetenin işi öğretmek değildir.

Hoca açısından övünç kaynağı, anlaşılacak için çaba harcanmayı hak eder olmak... Hocanın dili kitabidir; çünkü hocanın işidir öğretmek.

Gazeteci için yazdıklarının sıkıcı olmaması gibi bir dert vardır.

Hoca için sıkıcı olmamak gibi bir sıkıntı kaynağı yoktur.

Gazeteci rekabetçidir, iddialıdır. Haber atlatmak ne kadar başarıysa, 'yorum atlatmak', yani bir duruma ilk işaret eden, onu ilk kez gündeme getiren olmak da o nispette başarı ölçüsüdür. Bu bakımdan gazeteci kökenli bir yorumcu risk alır, aldığı risk gerçekleşmediğinde de başarılı olur. Yani hırslı gazeteciler illa yanılacaklarsa tek başlarına yanılmış olmayı isterler. Varsa, olacaksa, yanlışlarının sonuçlarına da katlanırlar.

Sosyal bilimlerdeki ise illa yanılacaklarsa toplu halde yanılmış olmayı isterler. Toplu yanlış, kariyerleri açısından bir risk oluşturmaz. Hocalar risk almaktan kaçınırlar.

Tarihin sonunun geldiğini iddia ettikten sonra önce dünya çapında popüler, sonra da madara olan hoca örneği bir istisnadır.

Belki de bilimler alanında "riskli görüşler ortaya atmak" diye bir seçenek yoktur. Sanırım bir tez, risklerden ne kadar arınmışsa o kadar doğrulanabilir, o nispette bilimseldir.

Mamafih bilimsel gelişmenin motoru, doğrunun biteviye yanlışlanmasıdır. Yani "bilimsel doğru" addolunandan daima şüphe etmek ve yeni doğrular bulmanın peşinden gitmek...

Bu çaba spekülâtif düşünceyle de ilgilidir.

Ve gazetecilik spekülâtif düşünceye ardına kadar açık bir alandır.

Sosyal bilimlerle uğraşanlar için gazetecilerin ortaya attığı spekülâtif düşünceler belki sadece bir ilham kaynağı olabilir.

Bilim, bilimsel doğrunun yanlışlanmasından başka bir şey değilse de üniversite tutucudur.

Hoca, spekülâtif düşünceyi bilimsel doğru haline getirene kadar dikkat çekmek istemez.

Gazeteci spekülâtif düşüncesiyle de dikkat çeker.

Tutuculuk, gazeteciyi öldürür.

Hoca için tutuculuk, yaşamda kalma güvencesidir.

Hocanın sırtındaki yumurta küfesi, gazetecinin sırtındaki yumurta küfesinden daha ağırdır.

Gazeteci "şeytanın avukatı" olmalıdır; hoca, "şeytan kovucu".

Aralarında böyle dünyalar kadar mesafe var iken gazeteciler için de hocalar için de en kötüsü, farkında olmadan, ya da bilerek ve isteyerek birbirlerine dönüşmeleridir.

Daha da kötüsü, birbirlerini taklit etmeleridir.

Her kim ki yetenek sahibidir, gazeteci olabilir. Ama hocalar gazeteci olmamalıdır; gazeteciliği gazetecilere bırakmalıdırlar.

İdeali, gazetelerde düzenli yazmamaları, ihtiyaç duyulduğunda kendilerine lüzumlu uzunlukta bir yer açılmak suretiyle değerli bilgi ve görüşlerini kamuoyuyla paylaşmalarıdır.

Ne yazık ki bizim basın başka türlü çalışıyor. "Makale sayfası editörlüğü" nün uygulandığı gazete sayısı, birkaç adetle sınırlı.

“Akademya” kökenli olup da köşe yazarlığına merak saran veya teşvik edilen hocaların, başarının hazzını tattıkları ölçüde –birkaç istisna hariç- üniversiteyi ve bilimle uğraşmayı da ne denli boşladıkları meydanda... Kendi bilecekleri iştir.

Ama köşe yazarlığına heveskâr ve fakat yetenekleri kâfi gelmeyen hocaların gazetede köşe yazmaya başladıklarında, ne kadar sıkı sıkıya metinler ürettikleri de ortada. Nedenleri, yukarıda dilim döndüğünce anlatmaya çalıştığım kültür, disiplin ve formasyon farklarından kaynaklanıyor.

Diğer taraftan özenerek ya da doğallıkla, akademik tarz ve üslupla yazan gazeteci kökenli köşe yazarları da var. Onlar da, yazıları ne kadar isabetli, ne kadar ilginç olursa olsun, memleketin münevver okurunun teveccühüyle yetinmek durumunda kalıyorlar; “popüler yazar” mertebesine bir türlü yükselemiyorlar.

Galiba en iyisi iki kesimin de birbirini iyi tanıyarak, birbirlerinden azami ölçüde faydalanma yönüne gitmeleri.

Yeri gelmişken sosyal bilim dallarında çalışan bilim adamlarına gazetecilerden iyi verim alabilmeleri için, haddim olmayarak bazı yollar önerebilirim.

Öncelikle, şöhretin, tanınmak, bilinmek ve kabul görmek isteğinin, bazen bir zaafa dönüşse de son derece insani ve meşru bir dürtü olduğu gerçeğini teslim etmeliyiz. Herkes yaptığı iyi, güzel ve olumlu çalışmaların, ortaya koyduğu ürünlerin büyük topluma ulaşmasını, bilinmesini, onay ve takdir görmesini ister.

Üniversitenin ve hocaların adını duyurmanın,

bunları tanınır ve bilinir kılmanın yolu medyadan ve medyayı kullanmaktan geçiyor.

O zaman ne yapacağız?

Aslında basit...

Medyanın ve tek tek gazetecilerin önüne ‘haber yemi’ atacağız.

Gazeteci haberden, yeni bakış açısından, velhasıl ‘yeni’ olandan hoşlanır; ‘yeni’ye gelir, habere gelir.

Çalışmalarımızın medyada haberlere, köşelerde yorumlara vesile ve ilham kaynağı olmasını istiyorsak, mutlaka ama mutlaka içlerine ‘haber’ katacağız. Bilmiyorsak, ‘haber’in ne olduğunu öğreneceğiz. Veya bilen birilerini bulup onları istihdam edeceğiz ve onlara güveneceğiz. ‘Medya stratejisi’, stratejik bir meseledir.

Mesela, kamuoyu eğilimi araştırmaları, hemen her sene aşağı yukarı aynı sonuçları vermeye başlamışlarsa memleketin gidişatı hakkında ne kadar dehşet ve hayret uyandıran sonuçlar içerirse içersinler, gazetecinin ilgisini çekmezler. Her sene memleketin bölündüğü sonucunu veren bir araştırma, o sırada memleket gerçekten de bölünmek üzere olsa, temciti pilavı etkisini yaratır.

“Bölünüyor muyuz? Biz bunu verdik, geçen yıl da bölünüyorduk” derler.

Güncelin peşinden gitmek işin esasıdır. Mamafih güncellikte dolaşmak, medyanın ilgisini çekmeyi en baştan garanti etmez her zaman. Mesele biraz da güncelin içindeki ‘yeni’yi bulup çıkarmak... Çünkü güncelin sırrı çoktan faş edildi. Yarış zaten güncelin dışında değil.

